

O smyslu života

Rudolf Steiner

DRUHÁ PŘEDNÁŠKA

Kodaň 24. května 1912

Vznik a zánik nesčetných životních zárodků, které nedospějí k vývojové zralosti. Říše nezměrných možností vizí a nalezení těch obrazů, které vyjadřují opravdu duchovní realitu, pozvednutím se k inspiraci. Jak se tento vizionářský svět musí spojit s vnějším světem, aby rozvoj zvířecí a rostlinné říše mohl jít dopředu. Člověk jako účastník světového procesu. Božské vědomí. Postupující pozemská kultura a Kristův impulz. Lidská duše jako dějiště, kde mají být dosaženy božské cíle.

Bylo by velkým omylem, kdybychom chtěli věřit, že otázka smyslu života a bytí může být položena tak, že řekneme: Jaký je smysl života a bytí, a že by pak mohl někdo dát jednoduchou odpověď několika slovy a třeba říci: Smyslem života a bytí je to nebo ono. Tímto způsobem by nikdy nemohl vzniknout opravdový pocit, nikdy by se nemohla uskutečnit představa o velkolepém, majestátním a mohutném, co se za touto otázkou po smyslu života skrývá. Ovšem mohla by také být dána abstraktní odpověď. A nyní ucítíte v tom, co řeknu, jak málo uspokojivá by taková abstraktní odpověď byla. Mohlo by se říci: Smysl života spočívá vlastně v tom, že ty duchovní bytosti, k nimž vzhlížíme jako k božským bytostem, nechají člověka pozvolna dospět k tomu, aby spolupracoval na vývoji bytí. Takže člověk byl na začátku svého vývoje nedokonalý; nemohl spolupracovat na celé výstavbě vesmíru. Během vývoje byl postupně stále více získáván pro spolupráci na tomto vývoji.

To by byla abstraktní odpověď, která nám řekne mimořádně málo. Musíme se spíše zahлубat do určitých tajemství bytí a života, abychom vytušili odpověď na tak významnou otázku. Vyjdeme z úvah, které vyplývají z těch úvah, kterými jsme se zabývali už včera. Dnes se jakoby jen ještě o něco intenzivněji vnoříme do těchto tajemství bytí. Nemůžeme se uspokojit pouze tím, když pozorujeme svět kolem sebe, jak vzniká a zaniká. Upozornili jsme už včera na to, jak záhadně se tento vznik a zánik dostává k naší duši, když se ptáme po smyslu, který ve všem tomto vznikání a zanikání tkví. Existuje však něco, co nám předkládá ještě obtížnější záhadnou otázku. Když tento vznik a zánik uvážíme přesněji, stane se ještě záhadnějším. Pozorujeme pak už ve vznikání jakoby něco maximálně pozoruhodného, něco nanejvýš zvláštního, co by nás mohlo naladit tragicky, smutně, když to pozorujeme jen povrchně. Používáme-li pohledu s poznatky, které máme z fyzického světa, díváme-li se do dálav světového moře nebo do dálek nějaké jiné formy bytí, tak víme, že vznikají nespočetné zárodky života a že jen málo z těchto zárodků života se stane plně vytvořenými bytostmi. Jen si pomyslete, kolik zárodků nejrozmanitějších ryb je každoročně nakladeno do moře, které nedosáhnou svého cíle, totiž stát se hotovými bytostmi, předtím opět zmizí, a jak jen malý počet těchto zárodků může dosáhnout svého cíle, totiž stát se hotovými bytostmi!

Včera jsme obrátili pohled na skutečnost, že všechno, co vzniká, jakoby opět zaniklo. Nyní se

nám vnucuje jiná skutečnost, že z neomezené říše nezměrných možností se vynoří jen málo skutečností, že tedy již v procesu vznikání je něco záhadného, když to, co se zdá, že se probojovává k bytí, nemůže vůbec správně vzniknout.

Pozorujme konkrétní případ: Osejeme-li pole, na němž se daří třeba pšenici nebo žitu, tu vidíme vzejít velký počet pšeničných nebo žitných klasů. Zcela dobře víme, že z každého jednotlivého zrna těchto žitných klasů může opět vzniknout nový pšeničný nebo žitný klas. A teď se zeptáme: Kolik zrn z klasů, na něž se tu na zasetém poli díváme, tohoto cíle dosáhne? Zatoulejme se myšlenkami k nekonečnému množství zrní, které se ubírá úplně jinou cestou, než tou, která je cílem zrn, totiž opět se stát klasem; tu máme před sebou v konkrétním případě to, co vidíme u všech zárodků života. Takže musíme říci: Živé, co nás obklopuje, vzniká už jako takové jen tím, že se zdá, že při svém vzniku jakoby vrhlo nezměrné zárodky života do propasti bez účelnosti.

Zapamatujme si pevně, že co je kolem dokola v našem okolí, to vyrůstá z půdy nejbohatších, nezměrně bohatých možností, které se nikdy nestanou skutečnými v obyčejném slova smyslu. Zapamatujme si, že takovými možnostmi disponují skutečnosti a pozorujme to jako jednu stránku záhadného životního bytí, která se naskýtá našemu zraku.

Nyní pohlédneme také na druhou stranu, která tu je také přítomna, kterou však si můžeme uvědomit jen zahlobáním se do okultních pravd. Druhá strana je ta strana, která se naskytne člověku, když kráčí cestou k okultnímu poznání. Tato cesta k okultnímu poznání je někdy, jak víte, líčena jako něco nebezpečného. A proč? Prostě z toho důvodu, protože chceme-li jít stezkou k okultnímu poznání, vstupujeme do říše, která se nemůže vnímat jen tak, jak se nám jeví. Dejme tomu, že nějaký člověk se ubírá okultní stezkou pomocí prostředků, které vám jsou známé a které najdete v mé knize „Jak dosáhneme poznání vyšších světů?“. A dojde tak daleko, že se ze základů jeho duše vynoří to, co nazýváme imaginací. Víme, co je to za útvary. Jsou to vizionářské obrazy, se kterými se člověk setkává, když sledoval okultní stezku, jako s úplně novým světem. Pokračuje-li někdo opravdu vážně touto okultní stezkou, dospěje k tomu, že celý fyzický svět, který je kolem něho, se zatemní. Místo tohoto fyzického světa nastoupí svět vlnících se obrazů, vlnících se dojmů tónových, čichových, chuťových, světelné povahy. To všechno proniká a víří do našeho okultního obrazu. Dosahujeme zkušeností, které můžeme nazvat zkušenosti imaginativních vizí, jež nás obklopují ze všech stran. Jsou naším světem, v němž žijeme a tkáme svou duší.

Dejme tomu, že by se někdo spolehl na to, že má v tomto vizionářském světě, do něhož takto vstoupí, úplnou skutečnost; tento člověk by se těžce, velmi těžce mýlil. A zde se nacházíme v bodě, kdy začíná nebezpečí. Nezměrná je říše vizionářského života, dokud se nepozvedneme z imaginace, která nám kouzlí vizionářský svět, k inspiraci. Teprve inspirace nám říká: Musíš se přiklonit k tomuto jednomu obrazu. Sem musíš zaměřit svůj okultní pohled. Pak prožiješ pravdu a nesčetné jiné obrazy, jež jsou kolem dokola tohoto obrazu, musí zmizet do nepodstatné nicoty. Pak tento jediný obraz vyvstane z nezměrně mnoha jiných obrazů a osvědčí se ti jako výraz pravdy.

Tedy jsme-li na okultní stezce, vstupujeme do říše nezměrných vizionářských možností. Musíme se vyvinout pro to, abychom jaksi vyčlenili, vybrali si z této říše nezměrných vizionářských možností ty možnosti, které opravdu vyjadřují duchovní skutečnost. Není žádná jiná možnost zajištění než možnost právě naznačená. Neboť kdyby někdo přišel a řekl: Vstupujeme do říše nezměrně bohatých vizí, které jsou pravé, které jsou falešné? Nemůžeš mi dát

návod, jak rozeznat pravé vize od falešných? Tyto otázky by žádný okultista nezodpověděl nějakým návodem. Každý okultista by musel odpovědět: Chceš-li se naučit rozlišovat, tak se musíš dále rozvíjet. Pak ovšem nastane i pro tebe možnost, že zaměříš pohled na to, co tvůj pohled vydrží. Ty obrazy totiž, které nezmizí, jsou takové, které vycházejí z tvého hlediska; ty však, které jsou tebou smazány, jsou pouze obrazy vedlejší.

Nebezpečí spočívá v tom, že hodně lidí se cítí dobře, a dokonce blaženě v říši vizí a když mají před sebou vizionářský svět, se vůbec dále nevyvíjejí. Vůbec nechtějí jít dále, protože se jim tento svět vizí mimořádně líbí. Nelze se vyvinout k pravdě v duchovním životě, když se prostě oddáváme této blaženosti, tomuto tonutí ve světě vizí. Nelze se pak vyvinout ke skutečnosti, k pravdě. Musíme se všemi prostředky, které máme k dispozici, snažit dále. Pak se opravdu oddělí z nezměrných možností vizí vize duchovně skutečné.

A nyní srovnajte ty dvě věci, které jsem vám charakterizoval. Na jedné straně okolní svět, který nechá ze sebe vzejít nespočetným množstvím zárodků života a jen málokterým z nich dospět ke svému cíli, a na druhé straně vnitřní svět, k němuž nás vede stezka poznání: Nezměrný svět vizí srovnajte se světem možností zárodků života. Jen málo je takových vizí, k nimž nakonec dospějeme, které je nutno srovnat s tím, jak z mnoha zárodků života jich málo přežije ve skutečný život. Tyto dvě záležitosti dokonale navzájem ve světě odpovídají a patří naprosto k sobě.

Teď však budeme v myšlence pokračovat. Zeptáme se: Má pravdu ten člověk, který je malomyslný a smutný ze života a bytí, protože život venku nechá nesčetné zárodky takřikajíc vzniknout jen napůl a jen málo z nich nechá dospět k cíli? Máme možnost nad tím truchlit, máme možnost říci: Venku zuří boj o bytí, jemuž náhodou unikne jen malé množství. Uvažujte v našem konkrétním případě o zasetém poli, žitném nebo pšeničném. Dejme tomu, že by všechna pšeničná zrna, která vznikají, opravdu dospěla k cíli a opět se stala klasy. Co by to mělo za následek? Svět by prostě nemohl existovat, neboť bytosti, které se musí živit žitem nebo pšenicí, by neměly žádnou potravu! Aby ty bytosti, které příliš dobře známe, mohly dospět na nynější stupeň vývoje, musely odpadnout ty bytosti, které jsme právě uvedli, jež musí klesnout do propasti vůči sféře vlastního cíle. Nemáme však přesto žádný důvod ke smutku, nechceme-li říci, že nám na světě vůbec nezáleží. Jestliže nám na světě jen trochu záleží, záleží-li nám na tom, aby existoval - a svět pozůstává jen z bytostí - tak musí tyto bytosti se moci uživit. Mají-li se uživit, pak se musí jiné bytosti obětovat. Proto také může jen málo ze zárodků života opravdu dospět ke svému cíli. Ostatní bytosti musí jít jinou cestou. Musí jít jinou cestou proto, že svět musí existovat; svět jen takto může být moudře zařízen.

Jsme proto obklopeni světem takovým, jakým je, že se totiž určité bytosti obětují, dříve než dospějí ke svému cíli. Sledujeme-li cestu těch, kteří se mají obětovat, shledáme je v jiných bytostech, které jsou nadřazeny, v bytostech, které tyto oběti potřebují, aby tu mohly být. Tu jsme zachytili smysl jakoby skrytého, i tak zdánlivě záhadného bytí, jež může vzniknout a také ponořit se do zkázy. A přesto jsme objevili, že moudrost se odhaluje právě v bytí, tedy odhaluje smysl, a že jen naše přemýšlení je příliš krátkozraké, když nařikáme nad tím, že tolik všeho se musí zdánlivě zbytečně ponořit do propasti.

Nyní se vraťme k druhé, duchovní stránce. Vezměme to, co jsme nazvali nezměrný svět vizí. Tu se musíme ovšem zabývat tím, co tento nezměrný svět vizí vlastně znamená. Není prostě špatný tento nezměrný svět vizí tím způsobem, že řekneme: Je špatné, co padá dolů, a to, co nakonec zůstává, je správné. Svět není špatný v tomto smyslu. Je to stejně tak krátkozraký

úsudek, jako kdyby se věřilo, že to nejsou žádné zárodky života, které nedospějí k životu, a že to nejsou žádné správné imaginace, jež nám zanikají v nezměrném množství. Právě tak, jako se setkáváme ve vnějším reálném životě s tím, že jen málo bytostí dosáhne svého cíle, tak může také z nezměrného duchovního života jen málo vstoupit do našeho obzoru. A proč?

Otázka po tomto proč bude pro nás mimořádně poučná. Dejme tomu, že se člověk prostě oddá vizím proudícím do něho v nezměrné rozmanitosti. Komu je jednou otevřen svět vizí, do toho neustále vize proudí, tu přichází a jde jedna po druhé a vlní se a tká jedna do druhé. Vůbec se nemůžeme ubránit obrazům a dojmům, které v duchovnu kolem nás vzdouvavě tepou. Přihlížíme-li pozorně, pak najdeme u někoho, kdo se tomuto vizionářskému světu oddává, něco nanejvýše zajímavého. Především shledáme, že kdo se nechce vyvíjet, ale chce zůstat u vizí, dozvěděl se to nebo ono, měl ten nebo onen zážitek. Dobře, řekneme si, měl jsi duchovní zážitky, prožil jsi to, pro tebe to jsou skutečnosti. To je zpráva z duchovního světa. Ale velmi brzy zpozorujeme, že když přijde někdo jiný a sdělí nám své vize o téže věci, a ani on není dále než ten první, jeho vize o téže věci mají úplně jinou podobu; takže se mohou objevit dvě různé výpovědi o téže věci. Ano, budeme moci zažít ještě horší zkušenosti. Uvidíme, že ti, kteří chtějí zůstat stát pouze u vizionářského světa, sami o jedné a téže věci v různou dobu vypovídají různě; jednou vyprávějí to, jindy ono. Je právě špatné, že vizionáři mají obvykle špatnou paměť a obyčejně už nevědí, co jednou vyprávěli. Neuvědomují si to, co vyprávěli.

Stručně řečeno máme co dělat s nezměrnou rozmanitostí jevů. Kdybychom chtěli jako lidé svým nynějším pozemským já toto vše, co se nám naskytá ve světě vizí, správně posoudit, pak bychom museli srovnávat nekonečně mnohé. Přitom bychom však vůbec ničeho nedosáhli. Jako zásada musí platit, že tento svět vizí je ovšem především projev ducha, že však jako výpověď nemá žádnou cenu. Ať se k nám dostane sebevíc vizí - jsou to projevy duchovního světa - avšak pravdy to nejsou. Kdyby se měly stát pravdou, musely by se nejprve různé vize jednotlivce a četných jiných lidí navzájem srovnat. To však nemůže být. Náhrada za to se vytvoří dalším vývojem k inspiraci. Pak však se stane toto: Pak se dozvíme, že když se lidé pozvednou ke stavu inspirace, jsou u všech výpovědí stejné. Zde už nejsou žádné rozdíly, nic, co se jednomu jevilo jinak než druhému. Tu jsou opravdu zkušenosti stejné u všech, kteří dosáhli stejného vývojového stupně.

Přejděme k jiné otázce, která jí také určitým způsobem odpovídá: k tomu, co se nám naskytlo ve vnějším světě. V tomto případě těch málo k cíli dospělých zárodků života je srovnáváno s mnoha zárodky, které už klesly do propasti. Víme, že tento zánik je nezbytný, aby vnější svět mohl existovat. Jak však je tomu v duchovním světě s těmito vizemi a inspiracemi? Tu nám musí být především jasno, že to, co tu máme před sebou, když si vize vybereme, opravdu před námi stojí jako duchovní reality. Před sebou nemáme snad pouhé obrazy, které nám poskytují poznání v obyčejném smyslu. Tak tomu není; a skutečnost, že tomu tak není, vám objasním na něčem velmi významném. Objasním vám, jak je tomu s vybranými vizemi v poměru ke světu, tak jako jsme si především objasnili, jak je tomu s vybranými zárodky života, které dosáhly svého cíle v poměru k zárodkům života vůbec. Ty se ostatními používají jako potrava. Jak však je tomu s vybranými vizemi, s tím, co v člověku žije opravdu jako skutečné vize?

Na něco zde musím upozornit. Nesmíte si myslet, že ten, kdo došel až k jasnozření, dosáhl toho, že v něm nyní žije svět ducha a v ostatních ne. Nesmíte si představovat jasnozření tak, že si třeba řeknete: Tu je jasnovidec a zde je druhý člověk; v duši jasnovidece žije výraz duchovní

skutečnosti, v duši druhého člověka ne. To by nebylo správné. Spíše byste museli říci, kdybyste to chtěli správně vyjádřit: Jsou tu dva lidé. Jeden je jasnovidce, druhý ne. To, co vidí jasnovidce, žije v obou. V nejasnovidci, stejně jako v jasnovidci žijí tytéž věci, tytéž duchovní impulzy. Ty jsou i v duši nejasnovidce. Jasnovidce se odlišuje od nejasnovidce jen tím, že je vidí, zatímco ten druhý je nevidí. Jeden je má v sobě a vidí je, druhý je má také v sobě a nevidí je. Kdo by myslel, že jasnovidce má v sobě něco, co druhý v sobě nemá, oddával by se velkému omylu. Tak jako bytí různé například nezávisí na tom, zdali ji člověk vidí nebo nevidí, stejně tak je tomu i s jasnozřením: skutečnost žije v duši jasnovidce i v duši nejasnovidce, ačkoli ten poslední ji nevidí. Rozdíl pozůstává jen v tom, že jeden ji vidí a druhý ji nevidí. Je tomu tedy tak, že ve skutečnosti v duších lidí země žijí všechny věci, které jasnovidce svým jasnozřením právě vnímá. To si zapíšeme velmi dobře do duše.

Ted' však přejdeme ke zdánlivě úplně jinému úseku pozorování, který nás později opět spojí s tím, co jsme řekli. Nyní zaměříme pohled, řekněme, na svět zvířat. Svět zvířat nás obklopuje v nejrozmanitějších jednotlivých formách, ve formách lvů, medvědů, vlků, jehňat, žraloků, velryb a tak dále. Člověk rozlišuje tyto zvířecí formy tak, že si vytváří o nich vnější pojmy tím, že si tvoří pojem lva, vlka, jehněte a tak dále. Jen však nesmíme zaměnit to, co člověk vytváří jako pojem, s tím, co je lev a vlk ve skutečnosti. Potřebuji jen upozornit na to, že v duchovní vědě mluvíme o tak zvaných skupinových duších. Všichni lvi mají jednu společnou lvi skupinovou duši, všichni vlci jednu vlčí skupinovou duši. Určití abstraktní filosofové říkají sice, že společenství zvířat existuje jen v pojmu, že neexistuje „vlčnost“ ve světě. To však není správné. Kdo věří tomu, že vlčnost jako taková, tedy to, co je objektivně skupinová duše v duchovním světě, neexistuje mimo náš pojem, ten nechť uváží toto: Mimo nás, venku ve světě žijí bytosti, které nazýváme vlky. Dejme tomu, že duševní charakteristika vlka je důsledek jevu utváření hmoty, z níž se skládá vlk. Víme, že hmota těla zvířecí bytosti se neustále mění. Zvíře bere novou hmotu a odevzdává starou. Tím se neustále mění stav hmoty. Na čem však záleží, je skutečnost, že je něco ve vlku, co přeměňuje přijatou hmotu ve hmotu vlka. Dejme tomu, že bychom spočítali pomocí všech fines přírodní vědy, kolik času potřebuje vlk, aby obnovil veškerou hmotu. Dále dejme tomu, že bychom ho na stejně dlouhou dobu zavřeli a krmili jehňaty, takže by byl krmen samými jehňaty, pokud potřebuje, aby svou hmotu, své smyslové tělo úplně vyměnil. Kdyby vlk nebyl ničím jiným než fyzickou látkovostí, z níž je vybudováno jeho tělo, tak by se nyní musel stát jehnětem. Nebudete však věřit tomu, že vlk tím, že tak dlouho žral jehňata, se musel stát jehnětem. Uvidíte, že pojmům, které si tvoříme o různých zvířecích formách, odpovídají skutečnosti, které jsou něčím nadsmyslovým vůči tomu, co nacházíme venku ve smyslovém světě.

Tak je tomu nyní u všech zvířat. Skupinová duše, to, co je základem celého rodu zvířat, to působí, že jedno zvíře je vlkem, druhé jehnětem, jedno lvem, druhé tygrem. Skupinovou duši si však člověk ujasňuje ve svém pojmu. Pojmy, které si člověk obvykle tvoří právě o světě zvířat, jsou vlastně značně nedokonalé. Že jsou nedokonalé, to pochází z toho, že člověk ve svém současném uzpůsobení proniká málo hluboko do skutečností, že vlastně vězí jen na povrchu bytostí. Kdyby se dostal hlouběji, nevytvořil by si ve své duši pojem vlka, ve své duši by neměl pouze abstraktní pojem, ale měl by stav mysli, který odpovídá tomuto pojmu. Pojmem by se tvořil stav mysli a člověk by prodělal to, co je bytím vlka, když si tvoří pojem vlka. Cítil by krvežíznivost vlka a také by cítil trpělivost jehněte.

Není-li tomu dnes tak - mohu to říci jen symbolicky - neboť jinak by to vedlo daleko, vždyť odpovídající skutečnost už víte - že člověk, když přibyl luciferské vlivy, byl bohy varován připojit k poznání také ještě život. Neměl jít ze stromu života. Má také proto jen poznání a nemůže prožívat skutečný život. Ten může prožívat jen tehdy, když je okultistou, když do této sféry pronikne okultním způsobem. Pak má nejen abstraktní pojem, ale pak žije v tom, co označujeme výrazy „krvelačnost vlka“ a „trpělivost jehněte“.

Nyní pochopíte, jak velký rozdíl panuje mezi těmito dvěma aspekty. To vše se v nás potírá, protože pojmy jsou proniknuty nejvnitřnější bytostí duševní substance. Ale tyto pojmy si musí okultista a jasnovidce vytvářet; musí dospět k těmto pojmům. Když jasnovidce dosáhl tohoto stupně, tak můžeme říci: Už teď v něm něco z toho žije. A opravdu, živoucí obraz celého zvířecího světa venku v něm žije. Jak dobře je na tom jiný člověk, který se nestal jasnovidcem, dalo by se říci. Ale já jsem právě už předtím poukázal na to, že jasnovidce se v tomto ohledu neodlišuje od ostatních lidí. To, co je skryto v jednom, je také skryto v druhém člověku. Rozdíl je pouze v tom, že jeden to vidí, zatímco ten druhý to nevidí. Celý svět, o němž jsem mluvil, je ve skutečnosti obsažen v duši každého člověka; jen obyčejný člověk jej nevidí. To je to, co ze skrytých základů duše proniká vzhůru, co člověka činí neklidným, co člověka strhává do pochybností, stahuje ho sem a tam, to, co tvoří hru jeho žádostí a instinktů. To je to, co neproniká přes určitý práh a vyjadřuje a vyžívá se jen ve slabostech. Kdo má takovéto uspořádání mysli, ten souvisí se světem tak, že ho tyto pocity naplňují, zachvacují v boji a životě, a uvádějí ho do závažných vztahů k bytostem a lidem. Už tomu tak je. A proč?

Kdyby tomu tak nebylo, tak v určitém ohledu by vývoj naší země v oblasti zvířat dospěl ke konci. Pak by zvířecí říše znamenala taková, jaká je, jakýsi konec. Nemohla by se dostat dál. Celé skupinové duše zvířat, které žijí kolem nás, by se nemohly vyvinout do příštích vtělení naší země. Bylo by to zvláštní. Tyto skupinové duše zvířat by byly v situaci - promiňte mi to srovnání, ale objasní vám, co je míněno - státu Amazonek, do něhož nikdy nesměl žádný muž. Nezbytně by bez mužské bytosti vymřel. Duchovně by sice nevymřel, neboť duše by přešly do jiných říší, ale jako stát Amazonek by na něho čekal tento osud. Tak by i stát zvířecích skupinových duší vymřel, kdyby tu nebylo nic jiného než on. To totiž, co žije ve zvířecích skupinových duších, musí být oplodněno a nemůže přejít jinak přes úskalí v zemském vývoji do příštího vtělení země, do jupiterského bytí; nemůže do něho dospět, není-li oplodněno tím, co jsem líčil. Formy pozemských zvířat zanikají, vymírají. Skupinové duše jsou však oplodňovány a objeví se na Jupiteru jako vytvořené pro vyšší bytí; dospějí tedy ke svému nej- bližšímu stupni bytí.

Co se děje tedy skrze člověka, když zde dole zobrazuje živoucí formy skupinových duší? Vytváří tím oplodňovací zárodky pro skupinové duše, které by se jinak nemohly dále vyvíjet. Zaměříme-li se na toto, tak si můžeme říci následující: Již ve zvířecí říši vidíme, že člověk v sobě vyvíjí z vnějšího podnětu, když pozoruje zvířecí říši, určité vnitřní impulzy, které jsou oplodňujícími zárodky pro zvířecí skupinovou duši. Tyto impulzy, které vznikají v životě jako oplodňující zárodky pro zvířecí skupinové duše, vznikají z vnějších podnětů. Přeludy jasnovidce nevznikají z vnějšího podnětu a také ani ty, které jsou vybrány jako reálné vize. Ten žije jen v duchovním světě a žije v duších lidí.

Jen si nemyslete, že když z určitého počtu obilných zrn je jich tolik a tolik spotřebováno, zatímco jen málo z nich se může opět vyvinout v klasy, že se tu v duchovním světě nic neděje! Zatímco jsou zrna spotřebována, přechází duchovno, které je s obilnými zrny spojeno do člověka. Pro jasnozřivý pohled je to nejnázornější, když sleduje moře, kde je obsaženo nesčetné množství

rybích zárodků, a pozoruje, jak málo se jich vyvine v úplné ryby. Ty, které se vyvinou v ryby, vykazují ve svém nitru malé plamínky, ty však, které se fyzicky nevyvinou, které fyzicky klesnou do propasti, vyvíjejí mocné plamenné světelné útvary. Zde je duchovno o to významnější. Tak je tomu také s obilnými a pšeničnými zrny, které jsou snědeny. Jejich hmotná část je snědena; když je rozmělněna, vystupuje z těchto ke svému cíli nedospěvších pšeničných zrn duchovní síla, která vyplňuje naše okolí. To je pro jasnovidce stejné, když se podívá na člověka, který jí rýži, nebo podobně. Zatímco člověk do sebe přijímá materiálně, spojuje je se sebou, tryskají v proudech duchovní síly, které byly se zrnem spojeny. Není to nic jednoduchého pro okultní pohled, obzvláště ne, když potrava nebyla rostlinou. Ale tím se dnes nebudu zabývat, protože duchovní věda nemá agitovat pro nějaké vnější stranictví, tedy ani ne pro vegetariánství.

Duchovní bytosti se tedy spojují. Všechno, co zdánlivě spěje k zániku, odevzdává duchovno do okolí. Toto duchovno, které je odevzdáno okolí, se skutečně spojuje s tím, co v člověku žije uvnitř v jeho světě vizí, když se stane jasnovidcem, nebo také jinak. A vize vybrané podle inspirace jsou ty, které oplodňují duchovno získané ze životních zárodků, které nedospěly k cíli, a vede je dále v intencích vývoje.

Tak je naše nitro tím, co se tu vnitřně vyvíjí, v neustálém vztahu k vnějšímu světu; působí společně s tímto vnějším světem. Tento vnější svět by byl vydán napospas zkáze, kdyby se nemohl dále vyvíjet, kdybychom nepřinesli vstříc oplodňující zárodky. Ve vnějším světě je také přítomna duchovnost, ale jaksi jen poloviční duchovnost. Aby měla potomstvo - tato duchovnost z okolního světa - musí k ní přistoupit jiná duchovnost, která žije uvnitř nás. Co v nás žije, není jen obrazem poznání vnějšku, ale tím, co k tomu patří. Setkává se s tím, co je mimo nás, a vyvíjí se dále. Stejně tak jako severní a jižní pól se musí spojit jako magnetismus nebo elektrina, aby došlo k akci, tak se musí spojit to, co se vytváří v našem nitru ve světě vizí, s tím, co venku srší ze zdánlivě zaniklého. Neobyčejné záhady, jež se však pozvolna objasňují a které nám ukazují, jak vnitřní souvisí s vnějším.

Zahleďme se na to, co nás venku obklopuje, a na to, co máme jako vybrané vize, na to, co se vylučuje z nezměrných možností vizí. To, co považujeme z vizí pro nás za platné, slouží našemu vnitřnímu vývoji. Co pak zapadne, když celé nezměrné pole života vizí přehlédneme, co zde individuálně poklesne, to nepoklesne v nic, ale pronikne do vnějšího světa a oplodní jej. Co jsme z vizí vybrali, to slouží našemu dalšímu vývoji. Ostatní vize odcházejí pryč od nás a spojují se s tím, co je kolem nás, se životem, který nedospěl k cíli.

Tak jako živá bytost musí jako svou potravu přijmout to, co se nedostalo k životu, tak musíme přijmout to, co neodevzdáváme vnějšímu světu k oplodnění vnějšího světa. To má tedy svůj účel. Ve světě by muselo všechno, co neustále vzniká duchovně zemřít, kdybychom nenechali padnout své vize a ne zvolili jen ty, které vznikají následkem inspirace.

Ted' přicházíme ke druhému bodu, k nebezpečí vizionářského života. Co činí ten, kdo označuje prostě jako pravdu všechny ty nesčetné mnohé a rozličné vize a nevybírá si, co je pro něj správné, a neničí převážný počet vizí? Co dělá? Činí duchovně totéž, co by dělal člověk - když se přemístíte do fyzikálního, pak hned uvidíte, co činí - který stojí u svého pole s osivem, a nepoužil by větší část k obživě, ale všechna zrna by opět použil k výsevu. Netrvalo by dlouho a země by už neunesla všechno zrní. Nešlo by to tak dál, neboť všechno ostatní by zemřelo; už by nemělo žádnou potravu. Tak je tomu také s člověkem, který pokládá všechno za pravdu, který nehubí žádné vize a všechno si nechá pro sebe. Působí v sobě tak, jako kdyby posbíral všechna pšeničná

zrna a opět je vysel. Tak, jako kdyby svět byl brzy zavalen pšeničnými poli a pšeničnými zrny, tak by se člověk zavalil vizemi, kdyby si mezi nimi nevybíral.

Vylíčil jsem vám okolí jak fyzicky, tak duchovně, zvířata, jakož i pojmy, které si člověk o nich tvoří. Avšak také jsem ukázal, jak má člověk svým vizím stanovit cíl a jak tento vizionářský svět se musí spojit s vnějším světem, aby vývoj mohl jít dopředu. Jak je tomu však, když se zaměříme na člověka? Člověk pozoruje nějaké zvíře. Pozoruje jeho skupinovou duši. Řekne „vlk“, to znamená, že si utvořil pojem vlka. A když řekne vlk, vyšlehne v něm obraz, z něhož ovšem nejasnovidec nemá substanci citové mysli, ale jen abstraktní pojem. Co v substanci citové mysli žije, to se spojuje se skupinovou duší a oplodňuje ji, když člověk vysloví jméno vlk. Kdyby to jméno nevyslovil, tak by říše zvířat jako taková zemřela. A totéž platí i o říši rostlinné. To, co jsem charakterizoval o člověku, platí pouze pro člověka. Co jsem charakterizoval, neplatí pro zvířata ani pro anděly a tak dále. Ti mají úplně jiné úkoly. Jedině člověk je tady proto, aby svou bytost postavil proti vnějšímu světu, aby vznikaly oplodňující zárodky, které docházejí výrazu ve jménu. Tím je do nitra člověka vložena možnost k dalšímu vývoji zvířecí a rostlinné říše.

Vraťme se k východisku, jež jsme si včera zvolili. Jehova byl dotázán služebnými anděly, proč vůbec chce stvořit člověka. Andělé to nemohli pochopit. Tu shromáždil Jehova zvířata a rostliny a otázel se andělů, jaká jsou jména těchto bytostí. Nevěděli to. Mají jiné úkoly, než oplodňování skupinových duší. Člověk však mohl ta jména říci. Tím Jahve ukazuje, že člověka potřebuje, protože jinak by tvorstvo vymřelo. V člověku se dále vyvíjí to, co v tvorstvu dospělo až ke konci a co musí být znovu podníceno, aby vývoj pokračoval. Proto musel k tvorstvu přijít člověk, aby mohly vzniknout oplodňující zárodky, které dostávají výraz ve jménu.

Tak vidíme, že nejsme zbytečně postaveni svým životem mezi tvorstvo. Odmyslíme-li si člověka, tak by se přechodné říše nemohly dále vyvíjet. Propadly by osudu, kterému by propadl svět rostlin, který není oplodňován. Pouze a jedině tím, že je člověk včleněn do zemského bytí, je vytvořen most mezi světem, který existoval dříve, a světem následujícím. Sám člověk bere pro svůj vývoj to, co žije jako jméno v nesmírném množství bytostí, a tím působí, že spěje s celým vývojem vzhůru.

Zodpověděli jsme otázku ne jednoduchým abstraktním způsobem: Jaký je smysl života? Ačkoli v podstatě vzato obsahuje abstraktní odpověď. Člověk se stal pomocníkem duchovních bytostí. Stal se jím celou svou bytostí: Co je v něm, stalo se oplodňujícím zárodkem pro celé tvorstvo. Musí tu být a bez něho by tvorstvo nemohlo existovat. Tak se člověk cítí, když ví, že je uprostřed tvorstva jako účastník božsky duchovního tvoření. Teď víme také, proč v sobě vede takový život; proč je venku svět hvězd, oblaků, přírodních říší se vším, co k tomu patří duchovně, a v něm je svět duševního života. Teď totiž člověk vidí: Tyto dva světy patří dohromady, a jen když na sebe navzájem působí, spěje vývoj kupředu. Venku se v prostoru šíří nezměrný svět. Zde v nitru je náš duševní svět. Nepozorujeme, že to, co v nás žije, tryská ven a spojuje se s tím, co žije venku. Nepozorujeme, že jsme spojeni jevištěm. To, co je v nás, je jakýmsi jedním pólem a to, co je venku ve světě, je druhý pól. Oba póly se musí spojit, aby mohl světový vývoj pokračovat. A smysl člověka tkví v tom, že u toho může být.

Obyčejné poznání normálního vědomí toho moc neví o těchto záležitostech. Ale tím, že pokračujeme v poznání těchto věcí, stále více si uvědomujeme, že je v nás rovněž místo, kde si světový severní a jižní pól - smím-li použít tohoto srovnání - své protikladné síly vyměňují, navzájem se spojují, takže vývoj může pokračovat. Okultní věda učí, že v nás je jeviště pro vyrovnávání světových sil. Cítíme, že v nás žije jako v centru božsky duchovní svět, že se spojuje

s vnějším světem a že se oba navzájem oplodňují.

Cítíme-li se jako jeviště a víme, že u toho jsme, pak se stavíme správně do života, chápeme celý smysl života a poznáváme, že to, co je nejdříve nevědomé, tím, že pronikáme do duchovní vědy, si budeme neustále více uvědomovat. Na tom spočívá veškerý vývoj vyšších duchovních sil. Zatímco je normálnímu vědomí odepřeno vědět: Tu se v tobě spojuje něco s tím, co je venku, je vyššímu vědomí dovoleno přihlížet. Toto opravdu vyvíjí to, co patří k vnějšímu světu. Proto je nutné, aby nastal určitý stav zralosti, abychom svévolně nezaměňovali to, co je uvnitř, a to, co je venku. Jakmile totiž dosáhneme vyššího vědomí, to, co v nás žije, je skutečnost. Zdání je to tak dlouho, pokud žijeme v obyčejném normálním vědomí.

Budeme mít účast na božském duchovnu. Proč budeme mít na něm účast? Má to vůbec nějaký smysl, když jsme jakoby jen jakýmsi vyrovnávacím článkem pro protikladné síly? Nemohou se tyto protikladné síly vyrovnat i bez nás? Velmi jednoduchá úvaha nám ukazuje, jak se věci mají. Dejme tomu, že je to spousta sil (Rudolf Steiner kreslí). Jedna část žije uvnitř, druhá venku. Že tyto dvě části stojí proti sobě, k tomu došlo bez nás. Nejdříve je ponecháváme od sebe oddělené. Že se vůbec dostanou k sobě, to záleží na nás. Pak je v nás svedeme k sobě. Tato myšlenka je myšlenkou, která v nás vzbudí nejhlubší tajemství, když o ní správně přemýšlíme. Bohové nám předkládají svět jako dualitu: venku objektivní skutečnost, v nás duševní život. Jsme přitom a jsme těmi, kdo uzavírají proud, a tak spojují oba póly. To se děje v nás, děje se to na jevišti našeho vědomí.

Tu nastupuje to, co pro nás je svoboda. Takto jsme samostatnými bytostmi. V celé světové stavbě nesmíme vidět jen jeviště, ale pole spolupráce. Tím je ovšem podnícena myšlenka, kterou svět tak snadno nepochopí, ani když ji uvedeme filosoficky. Pokusil jsem se o to před lety ve svém pojednání „Pravda a věda“, kde jsem líčil, že je zde především smyslová činnost a pak vnitřní svět, že však je nezbytné společné bytí, společné působení. Tu je tato myšlenka nadhozena filosoficky. Nepokusil jsem se tenkrát ještě ukázat na pozadí okultní tajemství, avšak svět v té době nepochopil ani to filosofické tajemství.

Tak vidíme, jak máme sledovat smysl svého života, totiž stát se spoluaktéry světového procesu. Co existuje ve světě, je rozděleno do dvou protilehlých táborů; jsme do nich postaveni, abychom je spojili dohromady. To neznamená, že tato práce je úzce omezena. Znam vtipného člověka v Německu, který hodně publikuje v německých časopisech. Nedávno napsal v jednom časopise, že pro světový vývoj by bylo nutné, aby člověk neustále trval na stanovisku, že by nemohl řešit obyčejné světové hádanky a že by nebylo správné, kdyby se k nim dostal, aby je pronikl a řešil rozumově. Kdyby člověk uměl řešit rozumové záhady, tak by už žádné neexistovaly a neměl by co dělat. Tedy o rozumových záhadách tu musí být neustále pochybnosti; a stále se musí vyskytovat nedokonalosti! Tento muž nemá totiž tušení o tom, že když normální vědomí dospěje ke svému konci, pak vědomí samo jde dále a že se tu vyskytne nová polarita, která představuje nový úkol, a opět se musí spojit. Jak dlouho spojovat? Tak dlouho, až člověk opravdu dosáhne, že se v jeho vědomí opakuje vědomí božské.

Když jsme dospěli k tušení o zcela nezměrné velikosti záhady, můžeme přikročit k abstraktní odpovědi, když víme, že v nás ožívají oplodňující zárodky pro duchovní svět, který se bez nás nemůže dostat kupředu. Nyní se podíváme, jak je to se smyslem života, neboť nyní pracujeme na širokém základě. Je tomu tak, že si musíme říci: Kdysi se vyskytovalo ve vývoji božské vědomí ve své nezměřitelnosti. Tím se dostáváme na počátek bytí. Toto božské vědomí vytvářelo

především obrazy. Čím se lišily tyto obrazy od božského vědomí? Tím, že jich bylo hodně, zatímco božské vědomí je jen jedno. Dále tím, že tyto obrazy byly bezobsažné, zatímco božské vědomí bylo obsahově plné. Takže obrazy tu existovaly zprvu jako mnohost, pak však také prázdné, tak, jako my jsme měli prázdné já vůči božskému já, naplněnému celým světem. Toto prázdné já však utvořilo jeviště, kde se neustále spojují božské obsahy, které se dělí na dva polární tábory. A tím, že prázdné vědomí vytváří neustále vyrovnání, vyplňuje se stále více tím, co původně bylo obsaženo v božském vědomí. Vývoj tedy pokračuje dopředu, tak, že jednotlivé vědomí je vyplněno tím, co mělo na počátku božské vědomí jako obsah. Dochází k neustálým vyrovnáváním v individualitách.

Potřebuje to božské vědomí ke svému vývoji? Tak se táží mnozí, kteří nemohou úplně pochopit smysl života. Potřebuje to božské vědomí ke své vlastní dokonalosti, ke svému vlastnímu vývoji? Ne, božské vědomí to nepotřebuje. Má v sobě všechno. Avšak božské vědomí není sobecké. Přeje nezměrně velkému počtu bytostí tentýž obsah, který má samo. Proto musí však tyto bytosti nejprve získat celek, takže mají božské vědomí v sobě a božské vědomí se tím mnohonásobí. Ve velkém počtu se potom jeví, co kdysi bylo jednotou na počátku světového vývoje a co v budoucnu opět odpadne cestou zbožštění jednotlivých vědomí.

Tento vývoj, jak je zde líčen, byl v podstatě vzato vždy takový. Byl takový během saturnského období, byl podobný během slunečního a měsíčního období. Pro zemské období jsme ho dnes jasně naznačili. V saturnském období prodělává tento vývoj první dispozice fyzického těla, a oplodňuje na druhé straně navenek ve slunečním období dispozici k éterickému tělu a tak dále. Pochod je tentýž, jen je stále duchovněji a duchovněji. Venku nakonec zůstává stále méně toho, co je nutno ještě oplodnit. Tím, že se lidé dále vyvíjejí, bude v nich žít stále více a stále méně zůstávat venku, co je nutno ještě oplodnit. Proto nakonec budou mít stále více toho, co je venku, ve svém nitru. Vnější svět se stane jejich nitrem. Zvnitřnění je druhou stránkou vývoje vpřed. Spojení nitra s vnějškem, zvnitřnění vnějšku, to jsou dvě etapy, podle nichž se lidé vyvíjejí vpřed. Stále se budou více podobat božskému principu a nakonec budou stále niternější. Vývojem na Vulkánu bude pak oplodněno všechno. Všechno vnější se stane vnitřním. Zbožštění je zniternění. Zniternění je zbožštění. To je cílem a smyslem života. Dostaneme se však k jádru věci jen tehdy, když si ji nepředstavujeme tak, že jen připojujeme abstraktní pojmy, ale tím, že se opravdu budeme zabývat jednotlivostmi. Člověk se musí do věci ponořit a zabývat se jednotlivostmi tak, že když vytváří jména zvířat a rostlin, vzniká v jeho nitru jev, že to, co je ve slově, spojuje s tím, co je základem pro zvířecí nebo rostlinný zárodek, který pak žije dále v duchovním světě. Náš světový názor potřebuje vylepšení vývoje; neboť co vykonal darwinismus v tomto směru? Mluví o boji o bytí. Nebere však ohled na to, že další vývoj potřebuje i to, co je u něho přemoženo a zaniká. Darwinista vidí jen bytosti, které dosahují svého cíle, a druhé bytosti, které zanikají. Ze zanikajících bytostí srší duchovno, takže se nevyvíjí jen to, co vítězí ve fyzickém boji. To, co zdánlivě zaniká, prodělává vývoj v duchovnu; to je důležité.

Tak vnikáme do smyslu života. Nic, ani přemožené, ani snědené nezaniká, ale je duchovně oplodněno a znovu duchovně vyráží. Mnohé zaniklo v celém vývoji země a lidstva, aniž člověk mohl pro to přímo něco udělat. Vezměme celý před- křesťanský vývoj. Víme, jaký byl. Na počátku vyšel člověk z duchovního světa. Pozvolna pak sestoupil do světa smyslo- vě-fyzického. Co měl na počátku, co v něm žilo, to zmizelo, stejně jako zmizely zárodky života, které nedosáhly svého cíle. Z kmene lidského vývoje vidíme nespočetné zárodky odpa- dávat do propasti. Zatímco tyto nespočetné zárodky ve vnějším vývoji lidské kultury, lidského života odpadávají, vyvíjí se

nahoře Kristův impuls. Tak jako se v člověku vyvíjí oplodňující zárodek pro jeho okolí, tak se vyvíjí Kristův impuls pro to, co v člověku zdánlivě zaniká. Pak přichází Mystérium na Golgotě. To je oplodňování zeshora dolů toho, co zaniklo. Tu s tím, co zdánlivě odpadlo od božského a propadlo se do propasti, nastává opravdu změna. Přichází oplodňující Kristův impuls. A od Mystéria na Golgotě sledujeme v dalším průběhu zemského vývoje nový rozkvět a další pokračování přijatým oplodněním Kristovým impulzem.

Tak máme potvrzeno to, co jsme poznali z polarity, i u této největší události zemského vývoje. V naší době vzházejí kulturní zárodky zaniklé ve staré egyptské kultuře. Jsou totiž obsaženy v zemském vývoji. Kristův impuls sem vstoupil a oplodnil je a tím, že je oplodnil, nastalo u nás opakování egyptsko-chaldejské kultury. V kultuře, která bude následovat po naší kultuře, vystoupí praperská kultura oplodněná Kristovým zárodkem. V sedmé časové epoše vystoupí praindická kultura, vysoké spirituální umění svátých říší v nové podobě, oplodněné Kristovým zárodkem.

Tak vidíme také v tomto pokračujícím vývoji, že to, co jsme poznali u člověka, se může stát protikladností: vnitřní a vnější, duševní a fyzické, což se vzájemně oplodňuje. Tak je nahoře Kristův impuls a dole oplodnění Kristovým zárodkem. Dole se vyvíjející pozemská kultura, zeshora přicházející Mystérium na Golgotě, Kristův impuls.

Nyní uznáme i smysl Kristova prožitku: Země má spoluprožívat světová tajemství, jako má spoluprožívat jednotlivý člověk božská tajemství. Tím byla do člověka, stejně jako do země, vnesena polarita.

Jako dva protilehlé póly se vyvinula Země a to, co je nad ní, co se spojilo nejprve se Zemí Mystériem na Golgotě. Kristus a Země patří k sobě. Museli se, aby se mohli spojit, vyvíjet nejdříve odděleně jako polarity. Tak vidíme, že je nezbytné, aby se vůbec věci rozvinuly ve skutečnosti, aby se rozlišily v polaritách a polarity se opět spojily k pokroku života. To je smysl života.

Je to jen umocněná pravda: Když tuto věc takto přehlédneme, pak se cítíme být ve světě, cítíme, že by svět bez nás vůbec nemohl existovat. Tak hluboký mystik jako *Angelus Silesius* pronesl pozoruhodný výrok, který by nejprve mohl lidi zarazit: „Vím, že beze mne nemůže žít Bůh ani okamžik; přijdu-li nazmar, musel by se z nouze vzdát Ducha.“ Konfesionální křesťané mohou hromovat proti takovému výroku. Ale přitom ani neuváží, co vstoupilo do dějin, totiž že *Angelus Silesius* už dříve, než se stal katolíkem, aby plně stál na půdě křesťanství - podle svého mínění - byl skutečně zbožným člověkem a přesto pronesl tento výrok. Kdo zná *Angela Silesia*, ten neřekne, že tento výrok vznikl z bezbožnosti. Co je ve světě, staví se jedno proti druhému jako polarity, které se nemohou sejít, když si odmyslíme člověka. Člověk stojí uprostřed mezi nimi a patří k nim. Myslí-li člověk, myslí v něm svět. Je jevištěm, jen dává dohromady myšlenky. Když člověk cítí a chce, je tomu stejně tak.

Nyní můžeme posoudit, co to znamená, když zaměříme zrak do dálek prostoru, když řekneme: Je to božství, co ho vyplňuje, a božství je to, co se musí spojit se zemským zárodkem. Ve mně je smysl života, může říci člověk. Bohové si stanovili cíle. Ale zvolili i jeviště, kde tyto cíle mají být dosaženy. Lidská duše je jevištěm. Proto když lidská duše nahlédne do sebe dosti hluboko, nechce řešit pouze záhady v dalekém prostoru, tu nachází zde uvnitř něco, v čem bohové vykonávají své činy a člověk je u toho přítomen. To jsem se pokusil vyjádřit ve slovech, která jsou uvedena v mé poslední mysterijní hře „Zkouška duše“: Jak tu v lidském nitru působí bohové, jak se smysl světa vyžívá v lidské duši a jak smysl světa bude žít v lidské duši. Co je smyslem života? Tento smysl bude žít v člověku samém. To jsem chtěl vyjádřit ve slovech, která si duše může říci v sobě samé:

„Ve tvém myšlení žijí světové myšlenky, ve tvém citění tkají světové síly, ve tvé vůli působí světové bytosti.

Ztrať sebe ve světových myšlenkách, prožij se ve světových silách, stvoř se z bytostné vůle. U světových dálek nekončí hrou myšlenkových snů ... Začni v duchovních dálkách a skonči ve vlastních hloubkách duše: Najdeš božské cíle poznávaje sebe v sobě.“

Chceme-li říci něco, co je pravda, ne něco, co nás jen napadlo, tak to musí být vždy řečeno z okultních tajemství. To je mimořádně důležité. Proto nesmíte slova, která se používají v okultních dílech, lhositelno, zdali se vyskytují ve formě prózy nebo ve formě básně, myslet v tomtéž stylu, v němž vznikla vnější básnická díla. Taková díla, která pramení opravdu z pravdy, ze světa a jeho tajemství, vzniká tak, že duše nechá v sobě opravdu promlouvat světové myšlenky, nechá se opravdu podnítit světovými pocity, nikoli vlastními osobními city, a vytváří se opravdu z bytosti vůle.

To je něco, co patří k poslání našeho duchovního hnutí, že se učíme rozlišovat mezi tím, co proudí ze světových tajemství, a tím, co objevila svévolná fantazie lidí. Neustále více se bude kulturní vývoj zdokonalovat tak, že místo svévolného objevování nastoupí to, co v lidské duši žije jako druhá polarita odpovídajícího duchovna. Takové skutečnosti, které jsou takto vytvořeny, jsou samy opět oplodňujícími zárodky, které se spojují s duchovnem. Jsou tu k něčemu ve světovém procesu. To je něco, co nám dává úplně jiný pocit zodpovědnosti vůči skutkům, které sami provádíme, když víme, že to, co děláme, jsou oplodňující zárodky a nikoli sterilní zárodky, které se jednoduše rozplynou. Pak musíme tyto zárodky také nechat vzejít z hloubek duše světa. Nyní se můžete ptát: Ano, jak k tomu dospějeme? Trpělivostí. Tím, že se stále více budeme dopracovávat k tomu, abychom v sobě umrtvili jakoukoli ctižádost osobního rázu. Osobní ctižádost nás stále více svádí k tomu, abychom mohli vytvářet to, co je jen osobní, a nenechávali k sobě mluvit to, co je výrazem božského v nás. Jak můžeme vědět, že v nás mluví božství? Musíme usmrtit všechno to, co přichází z nás; především musíme umrtvit jakékoli ctižádostivé úsilí. To potom v nás vytvoří správnou polaritu, to dá opravdové oplodňující zárodky v duši. Netrpělivost je nejhorší vůdce životem. Je tím, co ničí svět. Když se nám toto podaří, pak uvidíme, jak se podaří dosáhnout smyslu života uvedeným způsobem, oplodněním vnějšího vnitřním. Pak nám bude také jasné, že není-li naše nitro správné, vyséváme do světa nesprávné oplodňující zárodky. Co je důsledkem? Důsledkem je, že ve světě vznikají zmetky. Naše současná kultura je bohatá na takové zmetky. Ve všech koutech světa se dnes například parní silou - mohlo by se říci, že brzy to půjde se vzdušnými balóny - básní a píše, zatímco už slavný spisovatel osmnáctého století napsal: Jediná země produkuje dnes pětkrát tolik knih, než země potřebuje ke svému blahu. A dnes je to ještě horší. To jsou fakta, která současnou kulturu obklopují duchovními bytostmi, jež nejsou schopny života, které by neměly vzniknout a nevznikly by, kdyby lidé měli odpovídající trpělivost. To také vznikne v lidské duši jako jakýsi druhý pól: Trpělivost, aby lidská duše se nevyřádila jen v tom, co je projevem ctižádosti a sobectví. Nesmí se to chápat jako forma morálního kázání, ale jako podání skutečnosti. Skutečností je, že vlivem ctižádostivých produktů v naší duši vznikají oplodňující zárodky, z čehož vycházejí zmetky v duchovním světě. Plodným úkolem pro dalekou budoucnost je toto potlačit a také pozvolna přetvořit. Úkolem duchovní vědy je tuto úlohu vyřešit. A to je smysl života, aby duchovně-vědecký světový názor se zařadil do celého smyslu života tak, aby nám všude v životě proudil vstříc smysl, aby všechno v životě bylo smysluplné. To je to, co chce okultismus člověka učít, abychom žili uprostřed smyslu a opravdu to takto mohli říci:

„Ve tvém myšlení žijí světové myšlenky, ve tvém citění tkají světové síly,

ve tvé vůli působí světové bytosti.

Ztrať sebe ve světových myšlenkách, prožij se ve světových silách, stvoř se z bytostné vůle. U světových dálek nekončí hrou myšlenkových snů ... Začni v duchovních dálkách a skonči ve vlastních hloubkách duše: Najdeš božské cíle poznávaje sebe v sobě.“

To, moji milí přátelé, je smysl života tak, jak jej má člověk především zapotřebí, aby mu porozuměl.

Toto jsem s vámi chtěl prohovořit. Učiňme si to úplně srozumitelným, úplně vlastním; pak to nechají duše, které se staly božskými, působit v naší duši.

Že tyto výklady jsou těžko srozumitelné, je nutno připsat té okolnosti, že to přinesla s sebou karma. Že tak důležitou záležitost, jako je smysl života, jsme museli vyčerpat ve dvou krátkých přednáškách a že mnohé, co se může vyžít teprve ve vlastní duši, mohlo být pouze naznačeno. Pokládejte to také za polaritu: Musí být dán podnět, který má být dále zpracován meditačně, že veškeré naše spolupůsobení touto další prací má dostat smysl, má dostat obsah, má se stát tak smysluplným, aby naše duše ladily dohromady. A to je podstatou opravdové lásky. To je také vyrovnání polarit. Tam, kde mají teosofické myšlenky proniknout k duším, mají podnítit druhé póly; mají se na tomto pólu vyrovnat. To je to, co může působit teosofická hudba sfér. Když tímto způsobem působíme harmonicky v duchovním světě, pak budeme také spojeni v teosofickém životě, jsme-li v teosofickém životě opravdoví.

Byl bych rád, kdybychom takto pojali naši dnešní schůzku. Tyto duchovní záležitosti byly výrazem ducha lásky a jsou věnovány duchu lásky mezi námi teosofy. Tak tato láska přispěje našim zanícením k tomu, aby se vyměnily vzájemné duchovní obsahy. Tak budeme touto láskou stále více nejen dostávat, ale současně budeme stále více podněcováni k teosofickému snažení a duchovní věda se pak stane šířitelkou této lásky, dotýkající se nejnítěrnější lidské duše. Pak bude tato láska žít dále. Pak dosáhneme jako lidé, kteří musejí být od sebe prostorově odloučeni uvnitř teosofické společnosti, také toho, že tato láska vydrží od dob, kdy jsme byli k sobě přivedeni karmou, i po dobu, kdy jsme na fyzické úrovni prostorově odděleni. Tak zůstaneme pohromadě. A považujeme za pravý podnět zůstat stále pohromadě s tím nejlepším, co máme ve svých duších, abychom se se svými nejlepšími duchovními schopnostmi společně vznesli k božsky duchovním výšinám. A tak, moji milí přátelé, zůstaňme i nadále pohromadě.

GA 155